

כרת ויקרא אצל
מהות הקרבן

יותר משהקרבן בא לכפר על חטא שכבר נעשה, הוא בא למנוע חטא שטרם נעשה שלא ייעשה. כי אין קרבן בלי תשובה (רמב"ם ה' תשובה פ"א ה"א). ועיקרה של תשובה הוא, ולעולם איני חוזר לדבר זה" (שם). הקרבן בא להשפיע על האדם שמקריבו להטיב דרכיו לעתיד. הקרבן אינו פצוי על מה שעשה, אלא ערובה מסוימת שמעשהו הרע לא יישנה. וערובה זו לעתיד, היא המכפרת על העבר. הקרבן הראשון שהתורה מספרת עליו, לא בא אחרי חטא אלא לפני חטא. קין והבל הקריבו את הקרבנות הראשונים בעולם. בלי שהיה בידם חטא כלשהו. קרבנו של הבל נתקבל. ואילו קרבנו של קין לא נתקבל. וכי משוא פנים יש כאן? במה עדיף הבל מקין? ואם חטאו של קין הוא, שלא הקריב מחובבו פרי האדמה, למה אין חטאו מפורש בתורה, והוא רק גרמו על ידי המלים "מכורות ומחלביהו" (ראה בראשית ד, ג-ד ורש"י שם) אצל הבל?

①
ה' תשובה
פ"א
ה"א

יכול להנות שהספר הבא אחרי כן בא לתת תשובה על שאלה זו. ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו" (שם ד ח). קרבנו של קין לא נתקבל מפני שלא עקר מתוך עצמו את הנטיה אל הרע בשעה שהביא את קרבנו. סופו מוכיח על תחלתו. וקרבן בלי תשובה כלומר, בלי החלטה נחושה לא לעשות רע בעתיד, אינו לרצון. קרבנו של הבל נתקבל מכיון שעקר מתוך עצמו את הנטיה אל הרע בזמנו. הוא לא קם על קין להרגו. הבוחן כליות ולב יודע נסתרות. בחן לבו של קין וראה שלבו כל עמו. הוא מביא קרבן שאינו מלווה תשובה שבלב, ולכן לא שעה אל מנחתו. והוא בחן לבו של הבל ומצא בו תשובה ונתרצה לו.

16
17

קרבן בלי תשובה לא רק שאין בו מועיל, אלא שטוב לו שלא נברא משנברא. כי הוא מטעה לחשוב שיש בו ממש והוא מכפר על חטא העבר, גם בלי הקבלה לא לחזור לעולם על אותו החטא. הנביאים רגזו על קרבנות כאלה. "חסד הפצתי ולא זבח" (הושע ו, ו). לא נאמר "ולא רק זבח", אלא "ולא זבח". כלומר, בזבח לא חפצתי כלל ועיקר. "זבח ומנחה לא חפצתי" (תהלים מ, ז). לא נאמר "לא רק זבח ומנחה חפצתי", אלא "זבח ומנחה לא חפצתי". מה פירוש לא חפץ בזבח ומנחה, והלא כל ספר ויקרא אומר שכן חפץ? אלא זבח ומנחה בלי מחשבה טובה המלווה אותם, טוב שלא נבראו משנבראו. ילד בן שש כשאביו מתחיל ללמדו תורה, "מתחילין לו מספר ויקרא, שכן אמרו רבנן ז"ל, מתחילין לתנוקות מספר ויקרא" (ש"ך יו"ד סי' רמה סק"ה). למה ספר ויקרא דוקא? אם גדול לומד ספר ויקרא בזמן שאין בית המקדש קיים, יש לדבר משמעות, כי "כבר תקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקוראין בהן לפני מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עוונותיהם" (תענית כז). אבל ילד שאינו יודע חטא מהו, ספר ויקרא למה לו? האם לא מוטב ללמדו ספר בראשית המשריש בלבו הרך את האמונה בבריאת העולם, או ספר שמות המשריש בלבו הרך האמונה ביציאת מצרים? האם אין מעשי אבות של אברהם, יצחק ויעקב סימן טוב ללמוד מנים?

18
19
20
21

אלא מנהג קדום זה בא ללמד אותנו את מהות הקרבנות. הקרבן נועד למנוע חטא, יותר משהוא נועד לכפר על חטא. וילד הלומד ספר ויקרא, בא אצלו הקרבן שעליו הוא לומד, לפני החטא וימנע ממנו החטא כשיגדל.

22

אין קרבן בעבירות שבין אדם לחברו. גם ברציחה שחייבים על זדונה מיתה, אין על שגגתה קרבן ככפרה, אלא גלות כעונש. כי בעבירות שבין אדם לחברו אין התשובה מכפרת בלי לתקן את המעוות ולרצות את חברו. כאן העיקר הוא להציל את העשוק מיד עושקו. ומכיון שברוב המקרים אפשר להחזיר את המצב לקדמותו כמו גזל וכדומה, משום כך פטרוהו מקרבן גם בדבר שאי אפשר להחזיר את המצב לקדמותו כמו רציחה, והעמידוהו על התקן של גלות, אף על פי שהתקן כאן הוא סמלי בלבד. כדי להדגיש שלגבי עבירות שבין אדם לחברו, התקן הוא העיקר ולא הקרבן והתשובה. קרבן יש רק בעבירות שבין אדם למקום, שבהן אין ביכלתו לתקן את העבר.

23
24

①

בהן אפשר רק לתקן את העתיד על ידי תשובה שבלב. שהקרבת הוא צורתה החיצונית והוא מעורר אותה ונותן לבעלי הזדמנות לסמוך ידיו עליו ולהתודות.

מכיון שהקרבת הוא רק צורה ולא תוכן, כי התוכן שלו הוא

התשובה, קיים בו המושג "ונשלמה פרים שפתינו" (הושע יד, ג).

אין עוד מצוה מעשית אחת שאפשר לקיים אותה בשפתיים בלבד.

ואם אמנם "חשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב

כאילו עשאה" (קדושין מ). אבל או אין צורך להזכיר את המצוה גם

בפה. השפתיים לא מעלות ולא מורידות. אלא משום שכל כולו של

הקרבת הוא המסגרת המעשית של הודוי בפה, כי מכיון שדבור לאו

מעשה, בא הקרבן לתת צורה מעשית לדבור הודוי - ומשום כך

כשאין בית המקדש קיים ואי אפשר לקיים את הצורה המעשית,

מסתפקים בתוכן בלבד. ותוכנו של הקרבן, הוא הודוי בפה. השפתיים.

"ואמר ר' יהושע בן לוי בזמן שבית המקדש קיים אדם מקריב

עולה שכר עולה בידו, מנחה שכר מנחה בידו, אבל מי שדעתו שפלה

מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כל הקרבנות כולם, שנאמר זבחי

אלוקים רוח נשברה" (סנהדרין מג). מה הדמיון בין קרבנות לרוח

נשברה? אלא מי שדעתו שפלה ומקבל מרותן של מצוות ואינו

מתמרד נגדן, הרי תשובתו שלמה הוא כבר הקריב כל הקרבנות כולם

מבחינת תוכנם, אם גם לא מבחינת צורתם החיצונית המעשית.

הקרבנות היו גורם חינוכי ממדרגה ראשונה. על ידם חינוכו את

העם לא לחטוא. אין לכן כל פלא שהם תפסו את עיקרו של בית

המקדש. לכל יתר המשפטים של הסנהדרין הוקצתה לשכה אחת,

לשכת הגזית, ואילו עניני קרבנות תפסו את כל יתר המקום בבית

הזה, כי המשפטים הם ענין של בדיעבד. לאחת המעשה. ללשכת

הגזית נקראה הסנהדרין לדון בדברים אחרי שנעשה, ואילו על ידי

הקרבנות חינוכו את האנשים לחדול ולהמנע ממעשים בלתי רצויים

אלה. עבודת המקדש צמצמה בהרבה את הפשעים של האנשים, שלא

יצטרכו להביאם ללשכת הגזית.

אשרי עין ראתה כל אלה, כרי שיוכל הלב להתרשם ולהרגיז

את היצר הטוב על היצר הרע. האש של מעלה שעל גבי המזבח

התיזה רשפיה לתוך לבו של האדם, עד שנדלק בו יקוד התשובה.

שמחת הקרבה לפני השם

"ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש

האיל" (ב. כב)

"בשמחה, ואותו היום עשאוהו יו"ט משל לפורע את

חובו ועושה יו"ט, כך כיון שנתקדשו הכהנים ונתקדשו

הכלים עשאוהו לאותו היום יו"ט, מכאן סמכו חכמים

שכל המשלים מסכתא צריך לעשות יו"ט לחבירו, כ"ש

שמשלים לימודה וכן היה עושה כה"ג יו"ט לאחיו

בשעה שהיה יוצא בשלום מן הקודש" (מדרש לקח טוב

פרשת צו)

צריך להבין, מה הקשר בין כל דברים אלו להדדי? בפרט יו"ט שעשה כהן גדול

בצאתו מהקודש שבפשטות הוא על שיצא בשלום ומה הקשר לאיל המילואים

ולסיום מסכת?

ניתן לבאר זאת על פי מה שביאר הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל ראש ישיבת

סלבודקה את שמחתו הגדולה של הכהן הגדול ביציאתו מבית קדשי הקדשים.

יש שביארו שהשמחה היא מפני שיצא בשלום ממקום הסכנה ולכן שמח

כל כך שלא פגעה בו יד השם. אולם באמת זה תמוה שהרי לא היתה בעצם

עבודת הכהן הגדול סכנה לנפשו, שהרי העבודה בעצמותה לא טמנה בחובה

חשש לנפש העובד ומה שמצינו שהיו כהנים גדולים שמתו שם, היה זה משום

שהם בעצמם טמנו פח לנפשם, בהיותם קרבים אל היכל הקדש פנימה מבלי

להיות ראויים לקרבה אל המלאכה לעשות אותה, אם זה משום שלא היו

ראויין או ששינו במלאכת בית ה' ועשאוה שלא כדת, אבל הכהנים הצדיקים

2

16

21

26

31

3
סמך
ליון

2

הראויים ליכנס לפני ולפנים ועושים שם עבודתם עבודה תמה באמונה מדוע צריכים הם לחוש שינזקו ויארע להם פגע בעבודת היום עד שיצטרכו לעשותו יום טוב אם יצאו לשלום מן המקדש וא"כ לשמחה מה זו עושה?

אלא ביאר ששמחם הכהן הגדול הוא על עצת זה שזכה להכנס לפני ה' בהיכל קדשו להעתיך לפניו ולבקש מהדר גאונו סליחה וכפרה על עם בית ישראל אשר שלחוהו, כי חש שנכנס לראיון לפני מלך בשר ודם ויתרה הרבה מזאת פי כמה וכמה מונים והלא כך הוא באמת משפט התורה בקדושת הקדש והמקדש שיהא הנכנס לשם חש בכל נימי נפשו תחושה עילאית מרוממת כמי שעומד בהיכלו של מלך ועל אחת כמה וכמה שזו היא תחושתו של הכהן הגדול ביום הכפורים בעמדו לפני ולפנים בהיותו היחיד הנבחר מכל העם אשר לו הזכות הקדושה הנשגבה הזו להתקבל לראיון לפני ה' בהיכלו.

זהו ביאור הקשר להשלמת מסכתא והקרבת הקרבנות, זה שאדם זוכה

לקיים מצוה חשובה בשלימות מסוימת ולהגיע לדרגה חדשה בקרבת השם, זה עצמו סיבה ליום טוב.

לקט שיחות מוסר ח"ב עמוד קי"ח

*

סיפר הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל בעל "מנחת יהודה" שבשנות לימודיו בישיבת חברון, בוקר אחד לאחר תפילת שחרית הופיעה בשערי הישיבה הרבנית בילא הינדה ע"ה אשת חבר של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל וחיפשה אחר הגאון ר' יצחק אפשטיין זצ"ל - אז עדיין בחור בישיבה.

התברר כי בלילה עסקו הבחור והאבן האזל בלימודם ועמלו למצוא תוספות כל שהוא בש"ס. לאחר שפנה הבחור לשוב לישיבה, מצא האבן האזל את התוספות, ועל כך הוא הזדרז לשלוח את הרבנית להודיע לו שהתוספות המבוקש - נמצא!

Vayikra

The Call

It was never my ambition or aspiration to be a rabbi. I went to university to study economics. I then switched to philosophy. I also had a fascination with the great British courtroom lawyers, legendary figures like Marshall Hall, Rufus Isaacs, and F. E. Smith. To be sure, relatively late, I had studied for the rabbinate, but that was to become literate in my own Jewish heritage, not to pursue a career.

What changed me, professionally and existentially, was my second major *yehidut* - face-to-face conversation - with the Lubavitcher Rebbe, in January 1978. To my surprise, he vetoed all my career options: economist, lawyer, academic, even becoming a rabbi in the United States. My task, he said, was to train rabbis. There were too few people in Britain going into the rabbinate and it was my mission to change that.

What is more, he said, I had to become a congregational rabbi, not as an end in itself but so that my students could come and see how I gave sermons (I can still hear in my mind's ear how he said that word with a marked Russian accent: *sirmons*). He was also highly specific as to where I was to work: in Jews' College (today, the London School of

(5)
Torch
Life
changing
Ideas

4

Jewish Studies), the oldest extant rabbinical seminary in the English-speaking world.

So I did. I became a teacher at the College, and later its principal. Eventually I became – again after consulting with the Rebbe – chief rabbi. For all this I have to thank not only the Rebbe, but also my wife Elaine. She did not sign up for this when we married. It was not even on our horizon. But without her constant support I could not have done any of it.

I tell this story for a reason: to illustrate the difference between a gift and a vocation, between what we are good at and what we are called on to do. These are two very different things. I have known great judges who were also brilliant pianists. Wittgenstein trained as an aeronautical engineer but eventually dedicated his life to philosophy. Ronald Heifetz qualified as a doctor and a musician but instead became the founder of the School of Public Leadership at the John F Kennedy School of Government at Harvard. We can be good at many things, but what gives a life direction and meaning is a sense of mission, of something we are called on to do.

That is the significance of the opening word of this *parasha* that gives its name to the entire book: *Vayikra*, "He called." Look carefully at the verse and you will see that its construction is odd. Literally translated it reads: "He called to Moses, and God spoke to him from the Tent of Meeting, saying..." The first phrase seems to be redundant. If we are told that God spoke to Moses, why say in addition, "He called"?

The answer is that God's call to Moses was something prior to and different from what God went on to say. The latter were the details. The former was the summons, the mission – not unlike God's first call to Moses at the burning bush where He invited him to undertake the task that would define his life: leading the people out of exile and slavery to freedom in the Promised Land.

Why this second call? Probably because the book of *Vayikra* has, on the face of it, nothing to do with Moses. The original name given to it by the Sages was *Torat Kohanim*, "the Law of the Priests"¹ – and Moses was not a priest. That role belonged to his brother Aaron. So it was as

1. Hence the Latin name *Leviticus*, meaning "pertaining to the Levites," i.e., the priestly tribe.

if God were saying to Moses: This too is part of your vocation. You are not a priest but you are the vehicle through which I reveal all My laws, including those of the priests.

We tend to take the concept of a vocation – the word itself comes from the Latin for a "call" – for granted as if every culture has such an idea. However, it is not so. The great German sociologist Max Weber (1864–1920) pointed out that the idea of vocation, so central to the social ethic of Western culture, is essentially "a religious conception, that of a task set by God."²

It was born in the Hebrew Bible. Elsewhere there was little communication between the gods and human beings. The idea that God might invite human beings to become His partners and emissaries was revolutionary. Yet that is what Judaism is about.

Jewish history began with God's call to Abraham, to leave his land and family. God called to Moses and the prophets. There is a particularly vivid account in Isaiah's mystical vision in which he saw God enthroned and surrounded by singing angels: "Then I heard the voice of the Lord saying, 'Whom shall I send? And who will go for us?' And I said, 'Here am I. Send me!'" (Is. 6:8).

The most touching account is the story of the young Samuel, dedicated by his mother Hannah to serve God in the Sanctuary at Shiloh where he acted as an assistant to Eli the priest. In bed at night he heard a voice calling his name. He assumed it was Eli. He ran to see what he wanted but Eli told him he had not called. This happened a second time and then a third, and by then Eli realised that it was God calling the child. He told Samuel that the next time the voice called his name, he should reply, "Speak, Lord, for Your servant is listening." It did not occur to the child that it might be God summoning him to a mission, but it was. Thus began his career as a prophet, judge, and anointer of Israel's first two kings, Saul and David (1 Sam. 3).

These were all prophetic calls, and prophecy ended during the Second Temple period. Nonetheless the idea of vocation remains for all those who believe in divine providence. Each of us

2. Quoted in Michael Novak, *Business as a Calling: Work and the Examined Life* (New York: Free Press, 1996), 17.

ne 6

is different, therefore we each have unique talents and skills to bring to the world. The fact that I am here, in this place, at this time, with these abilities, is not accidental. There is a task to perform, and God is calling us to it.

The man who did more than anyone to bring this idea back in recent times was Viktor Frankl, the psychotherapist who survived Auschwitz. There in the camp he dedicated himself to giving people the will to live. He did so by getting them to see that their lives were not finished, that they still had a task to perform, and that therefore they had a reason to survive until the war was over.

Frankl insisted that the call came from outside the self. He used to say that the right question was not "What do I want from life?" but "What does life want from me?" He quotes the testimony of one of his students who earlier in life had been hospitalised because of mental illness. He wrote a letter to Frankl containing these words:

But in the darkness, I had acquired a sense of my own unique mission in the world. I knew then, as I know now, that I must have been preserved for some reason, however small; it is something that only I can do, and it is vitally important that I do it... In the solitary darkness of the "pit" where men had abandoned me, He was there. When I did not know His name, He was there; God was there.³

Reading Psalms in the prison to which the KGB had sent him, Natan Sharansky had a similar experience.⁴

Frankl believed that "every human person constitutes something unique; each situation in life occurs only once. The concrete task of any person is relative to this uniqueness and singularity."⁵ The essence of the task, he argued, is that it is self-transcending. It comes from outside the self and challenges us to live beyond mere self-interest. To discover such a task is to find that life – my life – has meaning and purpose.

3. Viktor Frankl, *The Unconscious God* (New York: Simon & Schuster, 1975), 11.

4. Natan Sharansky, *Fear No Evil* (New York: Vintage Books, 1989).

5. Viktor Frankl, *The Doctor and the Soul* (London: Souvenir Press, 1969), 57.

How do you discover your vocation? The late Michael Novak argued⁶ that a calling has four characteristics. First, it is unique to you. Second, you have the talent for it. Third, it is something which, when you do it, gives you a sense of enjoyment and renewed energy. Fourth, do not expect it to reveal itself immediately. You may have to follow many paths that turn out to be false before you find the true one.

Novak quotes Logan Pearsall Smith who said, "The test of a vocation is the love of the drudgery it involves." All real achievement requires backbreaking preparation. The most common estimate is 10,000 hours of deep practice. Are you willing to pay this price? It is no accident that *Vayikra* begins with a call – because it is a book about sacrifices, and vocation involves sacrifice. We are willing to make sacrifices when we sense that a specific role or task is what we are called on to do.

Not all of us discover such a vocation. That does not make our lives any less good or worthwhile or valuable or beloved by God. There are lives lived day by day rather than towards any overarching purpose. The Talmud suggests that this is how the great Hillel lived.⁷ But there is another possibility. There are lives that are answers to a call.

This is a life-changing idea. For each of us God may have a task: work to perform, a kindness to show, a gift to give, love to share, loneliness to ease, pain to heal, or broken lives to help mend. Discerning that task, hearing God's call, gives a life meaning and purpose. Where what we want to do meets what needs to be done, that is where God wants us to be.

Life-Changing Idea #24

For each of us God may have a task. Discerning that task, hearing God's call, is what gives a life meaning and purpose.

6. Novak, *Business as a Calling*, 17–40.

7. Beitza 16a.

ולדקדק להוציא הוראה²⁸. אבל כאן מיירי בהלכות שהיה משה מקובל מפי ה'²⁹, וזה מוכרח ככל פרשה לבאר עיקרי הפרשה³⁰. והיינו דתניא במכילתא פרשת בא: ר"ש אומר, כל מקום שנאמר "לאמר" "ואמרת" - הוא לדורות. והטעם, משום דפרשה שהיא לשעה לא שייכים בה כל כך דרשות שתן תורה שבע"פ, משום הכי לא כתוב בהם לשון "לאמר ואמרת". {ומזה יצא שם 'אמורא' ושם 'מתורגמא' בכל מקום, כמו 'רבא לא הקים אמורא עליה', ועוד הרבה. היינו משום ד'אמורא' מפרש ומבאר דברי הדרוש. וכן נקראו חכמי התלמוד 'אמוראים'³¹, משום שהם מפרשים דברי המשנה ומעמידים ההוראה למעשה³². והוא מהוראת "לאמר" או "ואמרת".

8
מזמ
573

(ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: האי "ואמרת אליהם" כפול²⁵. והראב"ע (להלן כג),²⁴ וכן הרמב"ן (להלן כא),²⁵ פירשו "דבר אל בני ישראל" - שיתאספו אליך, ואח"כ "ואמרת אליהם".

וְלִי נִרְאָה, שזהו גם כן אמירה מתורה

שבע"פ, ונצטוו משה רבינו שמתחילה ידבר פרשה שבכתב ואח"כ יאמר הקבלות שהוא תורה שבע"פ, ביאור הפרשה²⁶. ואין זה תורה שבע"פ שנכללה בתיבת "לאמר" במקרא הקודם, דשם מיירי בהידוש הלכות שלא היה משה מקובל מפי ה', אלא שחידש מפלפולו על פי חוקי התלמוד ו"ג מדות, וכדאיתא בנדרים (לח,א),²⁷. ואחרי משה בכל דור ודור, ומשום הכי כתיב "לאמר" - על כל חכמי הדור לדרוש

אין לאדם לפעול אלא לפי כוחו

וְשָׁמַע אֶתְּךָ בְּכַנְפֵי לֹא יִבְדִּיל וְהִקְטִיר אֶתְּךָ הַכֹּהֵן הַמְּזַבְּחָה עַל הַעֲצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ עֲלֶיהָ הוּא אֵשׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַח' (א. יז)

9
8
9

"נאמר בעוף ריח ניחוח, ונאמר בבהמה ריח ניחוח, לומר לך אחד המרבה ואחד הממעט, ובלבד שיכוין את לבו לשמים". (רש"י)

מסופר על האר"י, שהיה רגיל לשבח את תלמידו הגדול רבי חיים ויטאל זצ"ל על גודל מעלתו. רבי חיים התפלא על דבריו ושאלו, "הרי בדורות הראשונים היו הרבה צדיקים וחסידים שאינני מגיע אפילו לעקבם? ואמר

לו, כי גדולת הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם הנראה לעיניים, כי בוחן לבות ה' יתברך, כפי הזמן והדור. מעשה קטן מאד בדור הזה, שקול הרבה יותר ממצוות בדורות הראשונים, כי בדורות האלו הרע גובר מאד מאד, מה שאין כן בדורות הראשונים".

כתב רבנו יונה, "לא כן עבודת ה' יתברך, שהיא נותנת כח ביד כל אחד ואחד מבני אדם, רשות להתקרב אליו ולעבדו באמת ובאמונה, והוא חפץ בהם ומקבל עבודתם. ואין יתרון בעבודת הבורא יתברך לעשיר מן העני, ולא לגבור מן החלש, ולא לחכם מן הטיפש, כי הוא יתברך חפץ בנפש טהורה ומחשבה נקיה שיעבדוהו, אחד המרבה ואחד הממעט לפי כחו והשגתו. כענין שנאמר (קהלת ה, יא), "מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה". ובזה יהיה במעלת השלמים, כי השם יתברך אינו מבקש מהאדם כי אם לפי כחו".

סיפר נהג מונית, שפעם זכה להסיע את ה"סטייפלר", ושמע מפיו מסד מאלף. תוך כדי נסיעה שאלו ה"סטייפלר", האם הוא קובע עיתים לתורה לאחר יום העבודה המפרך? תינה הנהג בפניו את כאבו ואמר

10

לו "רבי, אמנם משתדל אני ללכת לשיעור דף היומי בכל יום, אבל כואב לי הדבר מאד שכבר בתחילת השיעור כוחותי אינם עומדים לי, וברוב עייפותי נרדם אני על הגמרא ומתעורר רק כשמגייד השיעור מסיים את הדף..."

האזין ה"סטייפלר" לדבריו עד תומם, ולאחר מכן טפח על שכמו בחביבות רבה ואמר לו "דע לך, כי כאן בעולם הזה מעריכים אדם אשר בשם למדן ילונה, ובעיניך נדמה לך שאינך "שווה" הרבה, אולם יכולני להבטיחך נאמנה, שבשמים אתה נחשב לגנרל גדול, כי אתה עושה כל מה שבכוונתך

לעשות, ויותר מזה אינו נדרש ממך כלל, המשך אפוא לבוא לשיעור, גם אם תרדם על הגמרא, כי בשמים מחשיבים אותך לצדיק גדול".

כאשר אדם עושה את מה שביכולתו לעשות, לא זו בלבד שאין עליו תביעה, אלא בזה מונחת הצלחתו.

על המשנה במסכת אבות (פ"ד מ"א) "איזהו עשיר השמח בחלקו", פירש רבי חיים מוולאז'ין זצ"ל, שמידת "שמח בחלקו" שייכת רק בגשמיות, אבל ברוחניות צריך תמיד להיות רעב וצמא לדבר ה', ולהשתוקק לעליה מתמדת בתורה ויראת שמים.

אמנם רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, היה שואל על משנה זו, "כיצד אפשר לשמוח בגשמיות ובכל עניני העולם הזה, שאינם אלא דמיון כוזב והבל?"

ותירץ, שכוונת המשנה "איזהו עשיר השמח בחלקו" היא על החלק הרוחני של האדם, ששמח במה שלמד עוד דף גמרא, עוד כוונה בתפילה ועוד התגברות על ה"יצר" וכדומה, ומי ששמח בזה, הוא האדם השמח באמת!

שני הפירושים משלימים זה את זה. מצד אחד יש לשאוף לעליה מתמדת, ומצד שני יש לשמוח בהישגים הרוחניים שכבר השיג.

נפש כי תחטא וקצתה מעל פיהו וקחש בעמיתו - If a person sins, betraying the Lord by falsely denying to his fellow. The Tosefta (Shevuos 3:5) states: Rabbi Chananiah ben Chachinai said, it is written that one sins against God when he falsely denies having stolen from his neighbor. This is so since one does not steal from his neighbor unless he also denies the existence of God.

The Rabbis apparently did not understand why the Torah had employed the words betraying the Lord in reference to one who embezzles funds from his neighbor. They answered that where there

is real faith in God, there can be no social immorality, no embezzlement, no perjury. Stealing, embezzling, and perjury are the result of a secular ethic, of a man who wants to build his own moral world-and be the legislator of a moral law which he himself has created.

The Tosefta continues with a very strange story. Rabbi Reuven once spent a Shabbos in Tiberias. (He met a philosopher who asked him a question: Who is to be held in contempt and hated? Whom should society consider a contemptible creature? Rabbi Reuven answered that society should hate the atheist, the agnostic, the skeptic, one who denies the existence of his Maker.

The philosopher did not understand. He asked, "How is this so? Why should a non-believer be held in contempt and hate? Isn't faith the private affair of the individual? His skepticism is not harmful to society!" Rabbi Reuven answered, Honor thy father and mother, Thou shall not kill, Thou

(10)
pe

16

17

(11)
מורה
ניק

(7)

shall not commit adultery, Thou shalt not steal; there is no man who can violate these precepts unless he has denied the existence of his Maker.

The philosopher had expected Rabbi Reuven to answer that only the fiends of society, the arch-criminals who inflict harm upon others, deserve to be hated, but not the innocent agnostic or atheist. The answer to the philosopher's question came swiftly and unequivocally. The absence of faith in God will eventually lead to the breakdown of social morality. Corruption of man is ushered in by the lack of faith in God.

The crux of social ethics is faith in a transcendental, personal God who expects man to imitate Him. At the beginning, the skeptics said that the commandments I am the Lord, your God and You shall not have the gods of others in My presence are socially irrelevant, since it is possible to organize a society on the foundations of a man-made morality. They have finally realized that without I am the Lord, your God, man forfeits his ethical sensitivity and becomes oblivious to the most elementary principles of morality. (Noraos Harav, Vol. 5, pp. 20-23)

me (12)

ליצנות אסורה וליצנות רצויה

אמרו חז"ל (מגילה כה, ב): "כל ליצנותא אסירא, בר מליצנותא דעבודה זרה דשריא" (כל ליצנות אסורה, חוץ מליצנות על עבודה זרה, שמותרת). מה הפשט בזה? הרי חז"ל עצמם אמרו לפעמים מילי דבדיחותא. ורבה היה אומר מילתא דבדיחותא לפני כל שיעור שמסר לתלמידיו! (שבת ל, ב), מה הפשט א"כ בדברי הגמ', שכל ליצנותא אסירא?

עוד אמרו חז"ל (ע"ז יח, ב): "קשה היא (הליצנות) שתחילתה יסורין וסופה כליה". אז אסור לספר מילתא דבדיחותא?! וכי על כל מילתא דבדיחותא שנספר יבואו יסורין וכליה, ר"ל? אינני סבור שזה הפשט. הפשט הוא, שעל דבר בעל ערך אסור להתלוצץ. המצוות, התורה, הן ערכים. עליהם אסור להתלוצץ. חכמי ישראל, נביאי ישראל, גם הם בעלי ערך, גם עליהם אסור להתלוצץ. והמתלוצץ על ערכים אלו, לגביו נאמרו דברי חז"ל החמורים לגבי ליצנות, וכל שכן מי שפוגע ח"ו בכבוד הבורא.

(15) ש' ענין פזוים

חז"ל אמרו על פרעה שהיה לץ - "לץ תפך ופתי יערס" (משלי יט, כה, ועי' רש"י שם). במה פרעה הוא לץ? היכן מצינו שהתלוצץ או סיפר בדיחות? אמנם מצינו שמשה אומר לפרעה: "רק אל יסף פרעה התל" (שמות ח, כה), אבל אינני יודע אם פרעה התכוון להתבדח כשהבטיח לשלח את בני ישראל. אולי התכוון באמת לשלחם, אלא שכשסרה המכה הכביד את ליבו. פרעה לא עסק א"כ בסיפור בדיחות, ואעפ"כ חז"ל כינוהו לץ. מדוע? מפני שלא החשיב את המכות ולא החשיב את הבורא, "לא ידעתי את ה' וגם את ישראל לא אשלח" (שם ה, ב).

גם על עמלק אמרו חז"ל שהוא לץ (שמו"ר כז, ו), למרות שלא מצאנו איו בדוחה שעמלק סיפר. מדוע א"כ כינוהו חז"ל לץ? מפני שכשכל העמים רואים את יד ה' בקריעת ים סוף, "שמעו עמים ירגוזו, חיל אחז יִשְׁבִי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד, נִמְגוּ כָל יִשְׁבֵי כְנָעַן" (שמות טו, יד-טו), ללבו של עמלק אין הדבר נוגע. נכון, הקב"ה ירוצה להוליד את עם ישראל לא"י, רוצה לתת להם תורה, אבל אני רוצה אחרת, וא"כ אעשה מה שאני רוצה, אדאג שישראל לא יקבלו את התורה, ולא יכנסו לא"י. וכי הקב"ה שהכה את מצרים בעשר מכות לא יכול להכות גם אותך? אבל עמלק אינו מחשיב את כל זה. כל הניסים שהיו במצרים, עמלק מבטלן בלבו, ודיו.

זוהי ליצנותו של עמלק. ביטול ערכן של המכות ושל ניסי קריעת ים סוף, כמי שמפרסמות את כחו של הקב"ה ואת השגתו בעולם. על כן נקרא בפי חז"ל "לץ". כמו שנתנית ערך לדבר חסר ערך יכולה להיות חטא חמור מאד, כחטא העגל, שישראל נתנו בו ערך לעגל זהב, כאילו יש בו כח להכריח את הקב"ה להשרות עליו את שכינתו (כמו שנתבאר בארוכה במאמר "חטא ישראל בימי אחשוורוש - כעין חטא העגל"), כך גם להפך, אי נתנית ערך לדבר בעל ערך, גם הוא דבר איסור, וזהו הנקרא "ליצנות". אלה שני צדדים של אותו ענין, להעריך דבר שאין לו ערך, ולבטל דבר שיש לו ערך.

(8)

1 כשחז"ל אמרו: "שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב ליציים" (עיי' אבות פ"ג מ"ב), גם בזה לא התכוונו דווקא למקרה שאותם שני בני אדם יושבים ומספרים בדיחות. גם אם הם משוחחים על מזג האוויר או על המצב בארץ או על שער הדולר, גם זה מושב ליציים. אם השיחה בדברים אלו דרושה לצורך פרנסה או לצורך אחר, אז אין זה מושב ליציים. אבל אם השיחה איננה נחוצה לצורך כלשהו, אלא נערכת סתם כך לשם שיחה בעלמא, הרי זה מושב ליציים. מדוע שיחה כזו היא מושב ליציים? איזו התלוצצות יש כאן? יש כאן התלוצצות על התורה. יכולת ללמוד תורה, לקבל חיי עוה"ב, תחת זאת אתה מבזבז את הזמן על דברים בטלים - זוהי ליצנות, ולזול בערכו של דבר בעל ערך.

11 חז"ל אמרו: "כי דבר ה' בְּזָה ואת מצותו הפר, הִפְרָת תִּפְרָת הַנֶּפֶשׁ הַהִיא (במדבר טו, לא) - הכרת בעוה"ז, תכרת לעוה"ב" (סנה' צט, א). מה פיי "דבר ה' בְּזָה"? הגמ' (שם) מביאה כמה פירושים. אחד מהם - "כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק". אם יהיו מונחים לפני אדם שני צרות של ניירות, בצרור אחד - כל "נייר" הוא שטר של מאה דולר, ובצרור השני - ניירות בעלמא. אם יטול אדם את צרור הניירות הפשוטים ואת הדולרים יזניח, הרי זה סימן שהוא מבזה את הדולר. במקרה זה, זה לא אכפת לי. זו בעיה של אמריקה.

11 אבל מי שמונחות לפניו מרגליות שהקב"ה נתן, דברי תורה, ובמקום ליטול אותן הוא מבזבז את זמנו על שטויות, זהו כבר "דבר ה' בזה", זוהי ליצנות גדולה. אם רוצים אפשר לומר שהוא מבזה את הזמן, את החיים. אצל האמריקאים אומרים: TIME IS MONEY (זמן הוא כסף). אבל זה לא נכון. האמת היא ש TIME IS LIFE (זמן הוא חיים). אלא מי שאצלו LIFE

IS MONEY, ממילא גם TIME IS MONEY. זמן הוא חיים. והמבזבז את זמנו, מבזבז למעשה את חייו.

24 יש עוד ביטוי שאנשים משתמשים בו, והוא: "להרוג את הזמן". מה זה "להרוג את הזמן"? להרוג את הזמן משמעו להרוג את החיים! עכ"פ חלק מן החיים. הוא מאבד עצמו לדעת. לא בבת אחת, אבל לאט לאט הוא מאבד עצמו לדעת. נתנו לך חיים כדי להשיג בהם עוה"ב, ואתה מבזבז אותם על דברים אחרים. זוהי ליצנות.

31 מסופר על הגר"א ז"ל, שלפני פטירתו אחז בציציותיו, ובכה. שאלוהו: למה תבכה? הרי בעוד זמן מועט תשב עם כל הצדיקים בגן עדן, ומי לא ישאף לזה! אמר הגר"א: על דא קא בכינא, על שעוזב אני את העוה"ז, שאפשר בעד כמה קופיקות (הקופיקה היתה מטבע קטנת ערך ברוסיה, כמו האגורות שלנו) לקיים בו מצות ציצית, והולך לעולם שבעד כל כסף וזהב אי"א לקיים בו אפילו מצוה אחת (יעליות אליהו הערה קי"ז).

36 הגר"א ז"ל שידע להעריך את החיים כאמצעי לעבודת ה' ולהשגת חיי נצח בעוה"ב, בכה על איבודם. והמאבד את חייו בעודו בעוה"ז ע"י בזבז הזמן, איננו אפוא אלא לץ. כי גם את העוה"ז אסור לבזות סתם, עניני עוה"ז הם מתנת הבורא, יש לנו הלכות לא לבייש את הפת, לכסות אותה כשמקדשים על היין (עיי' משנ"ב סי' רע"א ס"ק מ"א), אין מעבירים על האוכלין (עירובין סד, ב) ועוד הלכות בביזוי אוכלין (עיי' שו"ע סי' קע"א ס"א). למה? כי הפת היא מתנת ה' שניתנה לנו כדי להשתמש בה באופן שנוכח בעוה"ז ובעוה"ב, על כן אסור להתלוצץ עליה ולבזותה. דוד המלך קרע את כנף מעילו של שאול (שמו"א כד, ד), ונענש באחרית ימיו על ביזוי הבגד שהיה כרוך במעשה זה (ברכות סב, ב), שנאמר: "ויכסחו בבגדים ולא יחם לוי" (מל"א א, א). למרות שעשה מה שעשה מתוך מסירות נפש רבה, שלא לפגוע בשאול עצמו שרדף אחריו להרוגו, בכל זאת הקב"ה תובע ממנו על ביזוי הבגד שבכריתת כנף המעיל. צריך אי"כ לכבד גם את

העוה"ז, אבל לא לתת לעוה"ז ערך שאין לו, אין ערך עצמי לכרובי מטה
ואין ערך עצמי גם לא לכרובי מעלה, גם לא לשור, צורת עגל, לא לתת
להם ערכים. להתלוצץ ממי שנותן ערך לעוה"ז, ממי שנותן עצמות
לעוה"ז, לצורך זה צריך ביטול, לבטל את העוה"ז.

המן עשה את עצמו עבודה זרה (מגילה י, ב). אולי בגלל זה פורים הוא זמן
של ליצנות, מפני שליצנותא דעבודה זרה שריא. ולא רק בדורות

האחרונים נהיה כך, גם בזמנים קודמים היה כך. ב'מחזור ויטרי' למשל,
שחובר ע"י תלמידו של רש"י, מובא פיוט מיוחד לליל פורים שכולו ליצנות
(מחזור ויטרי ח"ב סי' תס"ה, עמ' 583 - "ליל שיכורים הוא זה
הלילה"...). אינני יודע אם המחזור ויטרי באמת התכוון שיאמרו את
הפיוט הזה בליל פורים, אבל הוא מופיע שם בין שאר הפיוטים לפסח
ולשבועות וסוכות.

גם בגמרא מובא, שהיה משחק מיוחד לפורים לקפוץ מעל מדורות אש (עי'
סנהדרין סד, ב וברש"י שם ד"ה רבא אמר כמשורתא דפוריא), זה ביטול
של הפחד מהאש, שהאש לא תשלוט בי. אינני מיעץ שנתחיל לשחק
במשחק הזה, לא הייתי רוצה שיהיו ח"ו אסונות. גם על כל מיני אקדחים
עם חומר נפץ לפורים אינני ממליץ, אבל רואים שכבר בגמרא היו
משחקים מיוחדים לפורים, כי היות והמן עושה עצמו לערך מוגזם, עשה
עצמו אלהות, על כן העצה נגד זה היא הביטול המוחלט, לבטלו לאין
ואפס.

הילדים נוהגים לשיר: "את המן תלו על עץ גבוה, את ויזתא על עציץ".
הדברים אינם אמת, את ויזתא לא תלו על עציץ, אלא על אותו עץ עליו
תלו את אביו (עי' בתרגום על אסתר ט, יד), אבל הרעיון הוא נכון: המן
היה איש חשוב, על כן היה צורך באדם גדול כמו מרדכי כדי להצליח
לתלות אותו. אבל רשעים קטנים, די גם בצדיקים קטנים יותר כדי
להתגבר עליהם. כל הרשעים של היום, גם אם אין לנו היום צדיק כמו
מרדכי היהודי, גם הצדיקים של היום יספיקו בשביל להתגבר עליהם,
בע"ה. אנו צריכים לדעת את אלה כן לבטל, כמו מרדכי שביטל את המן
ואת אחשורוש. "כל עבדי המלך אשר בשער המלך פִרְעִים ומשתחווים
להמן" (אסתר ג, ב). למה? "כי כן צוה לו המלך" (שם). אומר מרדכי: מה
אכפת לי, גם אם המלך צוה אין בכך כלום, המלך אחשורוש עם כל המאה
עשרים ושבע מדינות שלו הוא אין ואפס לעומת ציווי ה', שאסר
להשתחוות לע"ז. לעומת ציווי ה', הכל אין ואפס. רק "דבר אלקינו יקום
לעולם" (ישעיהו מ, ח). זהו הביטול הנדרש והנכון, וזוהי ליצנותא דע"ז
דשריא.